№ 135 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 24 1892 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 24 № 135

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1893 ԹՒԱԿԱՆԻՆ

21-ՐԴ ՏԱՐԻ „ՄՇԱԿ“ 21-ՐԴ ՏԱՐԻ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամայով: Մենք ստանում ենք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր., մի ամսվանը՝ 1 րուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բազարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշեվի տանը). Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK». Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն և թէ օտար լեզուներով. բառին վճարվում է 2 կոպէկ. «Մշակի» առաջին երեսի վրա մասնաւոր յայտարարութիւններ չեն տպագրվում, այլ տպագրվում են միմիայն՝ լրագիրների յայտարարութիւնները, մահացուցակները և պաշտօնական հաստատութիւնների յայտարարութիւնները, որոնց համար կրկնակի է վճարվում: Մահացուցակի տպագրելը ա ռ ա ջ ի ն երեսի վրա արժէ 4 րուբլի, իսկ չ ո ր ր ո ր դ երեսի վրա՝ 2 րուբլի:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի վրացախօս հայոց գիւղ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ խմբագրին. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պանամայի ընկերութիւնը. Երկու ամերիկացի օրիորդներ. Տեղեկութիւններ Թիւրքաց Հայաստանից. Մխիթարեան եպիսկոպոսի յիշատակին. Ամերիկական միսիօնարները Փոքր-Ասիայում. Ամերիկայի հայերը. Սեբաստացիները Կ. Պօլսում. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Իմ ծանօթութիւնս պ. Նորայր Բիւզանդացու հետ.

ՄԻ ՎՐԱՑԱԽՕՍ ՀԱՅՈՑ ԳԻՒՂ

—

Քութայիսից մօտ 75 վերստ հեռու գտնվում է մի վրացախօս հայոց գիւղ, Սաչխեր անունով: Այդ գիւղի բնակիչները կատարելապէս մոռացել են իրանց մայրենի, հայերէն լեզուն և բոլորն էլ խօսում են վրացերէն լեզւով: Գիւղն ունի մի հայոց եկեղեցի, բայց ոչ մի ուսումնարան չունի: Այժմ այդ գիւղի բնակիչները սաստիկ ցանկանում են ունենալ և մի ծխական դպրոց, որտեղ իրանց մանուկները սովորէին մայրենի լեզուն: Քանի մի օր առաջ մեր խմբագրատուն եկան այդ գիւղի բնակիչներից երկուսը, յայտնելով մեզ իրանց այդ ցանկութիւնը, մի և նոյն ժամանակ աւելացնելով, որ այնքան նիւթական միջոց չունեն, որ կարողանան կառուցանել մի առանձին դպրոցական շինութիւն: Գիւղն ունի միջոց մասամբ պահել ուսումնարանը, վարձելով մի երկու սենեակ եկեղեցուն կից, բայց իր ունեցած գումարը չի բաւականանայ ուսուցչին էլ ռոճիկ տալու համար: Գիւղը թէև ունի 75 տուն բնակիչ, բայց շատ էլ հարուստ գիւղ չէ և մեզ մօտ եկած պարոնները աղաչում են, որ կովկասեան Հայոց Բարեգործական ընկերութիւնը բարեհաճէ ուշադրութիւն դարձնել իրանց վրացախօս գիւղի վրա: „Ինչպէս Բարեգործական ընկերութիւնը օգնում է Ջխարի վրացախօս գիւղի դպրոցին, ասում էին մեզ պարոնները, թող այդ գիւղի դպրոցին նպաստ տրվող գումարից պակաս էլ մի գումար յատկացնէ Սաչխեր գիւղի ուսումնարանին, բայց դարձեալ չը գլանայ տարուց տարի մի բան գոնէ տալ, որպէս զի գիւղը կարողանայ մի հայոց ծխական դպրոց պահել. այն ժամանակ պակասորդը կը լրացնէ ինքն գիւղի հասարակութիւնը:“

Մենք մեր կողմից կատարելապէս արդարացի ենք գտնում Սաչխեր գիւղի ներկայացուցիչների ցանկութիւնն ու պահանջը և չենք կարող չաւելացնել, որ նշանաւոր գումարներ կտակողները, աւելի լաւ կանէին այդ տեսակ յետ ընկած տեղերի ուսումնարանի օգտին կտակել որ և է գումարներ, քան թէ այնպիսի դպրոցներին, որոնք արդէն հարուստ են: Պետերբուրգում նորերումս վախճանված մի հայ տիկին, օրինակ, կտակում է 10,000 րուբլի Երզրումի Սանասարեան դպրոցին, որն այնպէս էլ հարուստ և կատարելապէս ապահոված է. իսկ եթէ նոյն տիկինը, այլ ևս չենք ասում ամբողջ գումարը, բայց այդ իր գումարից մի երեք կամ չորս, շատ շատ մի հինգ հազար րուբլի կտակած լինէր մի վրացախօս, յետ ընկած հայոց գիւղի ուսումնարանի օգտին,—նա անհամեմատ աւելի մեծ օգուտ բերած կը լինէր հայերի մէջ մայրենի լեզուի տարածման գործին:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, նոյեմբերի 12-ին

Թոյլ տուէք այս երկտող գրութիւնս զետեղել ձեր պատուական լրագրի էջերում ի գիտութիւն ընթերցող հասարակութեան:

Մեծապատիւ պարոն Միքայէլ Արամեանցն ուղարկել է մեզ երեսուն րուբլի, որ մենք «Մանկավարժական Գրադարանի» առաջին և երկրորդ գիրքը բաժանենք տասն և հինգ օրինակ չքաւոր դպրոցներին, ըստ մեր ընտրութեան: Եւ մենք որոշել ենք գրադարանի գրքերը մի մի օրինակ ուղարկել Մեղրի գիւղի, Կարսի Ցինուալ գիւղի, Խապահանի, Նիժ գիւղի, Ներքին Ագուլիսի, Ագա գիւղի, Բաթումի, Իգդիրի հայոց ծխական դպրոցներին, Էջմիածնի գրադարանին Թիֆլիսում, Օդեսայի և Խարկովի համալսարանների հայ ուսանողութիւններին:

Մեծապատիւ պ. Գ. Եւանգուլեանց մի օրինակ նուիրել է Դիլիջանի հայոց դպրոցին և մեծ. պ. Մովսէս Տուրփայեանց,—Մոզդոկի դպրոցին: Վերոյիշեալ երեք պարոններին յայտնում ենք խորին շնորհակալութիւն:

Աւելորդ չենք համարում նաև յայտնել, որ «Մանկավարժական Գրադարանի» առաջին գրքի բարեկրօն քահանայ Սահակ Սահակեանի «Բարոյական փիլիսոփայութիւն» վերնագրով յօդուածի մէջ պակասում է առաջաբանը, որը թէև ժամանակին յանձնված է եղել գրադարանիս հրատարակչին, սակայն սխալմամբ թէ անհոգութեամբ չէ տպագրվել: Այդ առաջաբանի մէջ արծարծվում էր այն միտքը, որ հերբարտական ուղղութեան հոգեբանութիւնը և մանկավարժութիւնը մեր մէջ մուտք գործելուց, անհրաժեշտ է նաև նոյն դպրոցի բարոյախօսութիւնը:

Յօդուածը կը տպվի Թիֆլիսում առանձին գրքոյկով, ուր կը լինի վերոյիշեալ առաջաբանը:

Վերջացնելով մեր երկտող գրութիւնը, խնդրում ենք այն պարոններին, որոնց ուղարկված են իր ժամանակին բաժանորդական թերթեր, չտապեն չուտով ուղարկել մեզ այդ վերջինները հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, Іоаннесу Бархударіанъ, Николаевская улица № 23.

Յովհաննէս Բարխուդարեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, նոյեմբերի 18-ին

«Արձագանքի» № 134-ում անանուն յօդուածագիրը, խմբագրութիւնը և մի «հայ լեզուագէտ» դաշնակցել են՝ ինձ և իմ կազմած «Գրաբարի համաձայնութիւնը» ձեռնարկս անուանարկելու: Խեղճ, ինչպէս նրանք, իրանց ցանկութեան հակառակ, գովել են իմ գիրքս. այս գրուածքը, որ բաղկանում է 176 երեսից և մօտ չորս ամիս է լոյս է տեսել՝ հազիւ չ ո ր ս տ ո ղ նիւթ է մատակարարել նրանց յարձակումին: Անկասկած նրանք ուրախութեամբ կը խծբծէին և ամբողջ գիրքս՝

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՄ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՍ Պ. ՆՈՐԱՅՐ ԲԻՒԶԱՆԴԱՑՈՒ ՀԵՏ

—

> Նրա աչքերն էին ինչպէս
> մայրենի երկու խօսք՝ օտար
> երկրում լսված.
>
> Լերմոնտով.

Արդէն երկու ամսից աւելի էր, որ ես գտնվում էի Ֆինլանդիայում և Շվեդիայում: Ով որ գէթ մի անգամ իր կեանքի մէջ փորձել է օտար երկրում մի կամ երկու ամիս ապրել, նա միայն կարող է զգալ թէ ինչ անձկանօք մարդ փափագում է մի որ և է հայ գտնել և նրանից մայրենի լեզւով մի խօսք լսել: Եթէ մէկը մեզնից իր վրա փորձել է այդ, ապա նա միայն կարող է հասկանալ այն խոր իմաստը Լերմոնտովի խօսքերի.

«Նրա աչքերն էին ինչպէս երկու մայրենի խօսք՝ օտար երկրում լսված»:

Գտնվելով Ստոկհոլմում և իմանալով, որ այստեղ ապրում է մի հայ, այն ես հայկական գրականական բարեկամներին հանրածանօթ մի գիտնական գրագէտ, որպիսին է պ. Նորայր Բիւզանդացին, ես իսկոյն հարցուփորձով իմացայ նրա հասցէն և վերջապէս մի գեղեցիկ օր ուրախ ուրախ քայլերս ուղղեցի դէպի Fredsgatan № 15: Բարձրանալով 4 յարկ տաղտկալի սանդուղաներով, վերջապէս ես յոգնած կանգ առի հինգերորդ յարկի դրան առջև. գլխարկս վերցրի, քրտինքս սրբեցի և ինձ կարգի բերելով զանգակի կոճակը սեղմեցի: Դուռը բացվեց և մանկահասակ մի շվեդուհի ծպիտը երեսին հարցրեց.

—Ո՞ւմ է հարցնում պարոնը:

—Ասացէք խնդրեմ, տանն է արդեօք պ. Բիւզանդը, հարցրի ես:

—Այո պարոն, նա տանն է:

—Եղէք բարի և հաղորդեցէք պ. Բիւզանդին, որ նրա հետ կամենում է տեսնվել մի «արմէնիեր»:

—«Արմէնիեր», աւելի ես ժպտալով ասեց օրիորդը, և ինձ ներս հրաւիրեց շվեդական սովորական «վարսօգուգով» (եղէք այնպէս բարի): Ես մտայ մի կոկիկ կէսասիական և կէսեւրոպական ճաշակով զարդարված դահլիճ, իսկ նա մի այլ դռնով հեռացաւ:

Ուրեմն ահա որտեղ է թառ եղած մեր ականաւոր բանասէրներից մի պատկառելագոյնը. Սկանդինաւիայի խորքում, Ստոկհոլմի մի բարձր անկիւնի վրա, հինգերորդ յարկում: Նայեցի չուրջս և տեսայ անչափ-լուսանկարչական պատկերներ: Այստեղ մեր նկարիչ Այվազովսկին իր խորհրդաւոր դէմքով, այնտեղ խոշոր դերասան Ռոսսի յաղթական և անվեհեր հայեացքով, այս և այն կողմ զանազան մեծութեամբ շվեդացիների այժմեան բանաստեղծ և ժողովրդական թագաւոր Օսկար II-ը մելամաղձոտ դէմքով, նրա մօտ իր որդի Բեռնադոտ իշխանը, որը մի քանի տարի սրանից առաջ դէպի մի հասարակ ծագումի օրիորդն ունեցած սիրոյն զոհեց իշխանական տիտղոսը և շվեդական գահի վրա ունեցած իր իրաւունքը և ամուսնացաւ նրա հետ:

Մի-քանի րոպէից յետոյ դուռը համեստ կերպով բացվեց, որտեղից յայտնվեց հսկայական հասակով, մեծ-մեծ աչքերով և կլորիկ միրուքով պ. Նորայր Բիւզանդացին՝ տաճկական կարմիր ֆէսը գլխին և մի ձեռին կազմած գիրք: Մենք բարևեցինք միմեանց ասելով մեր անունները և ազգանունները: Շուտով մենք առանձնացանք մի այլ աւելի ևս փոքրիկ սենեակ, ուր ամենից առաջ աչքս ընկաւ անմահացեալ Ներսէս պատրիարքի պատկերի վրա:

—Նստէք խնդրեմ: Նստեցինք:

Սկզբից մեր խօսակցութիւնը անձնական բնաւորութիւն ունէր: Պ. Բիւզանդ պատմեց ինձ իր անցեալ կեանքից շատ անմխիթար բաներ:

Այժմ աշխարհական և շվեդուհու հետ ամուսնացած պ. Բիւզանդացին, երբեմն եղել է վարդապետ և Վենետիկի Մխիթարեան ուխտի միաբան: Հասսունեան Պիոս պապի ժամանակ տեղի ունեցած կաթոլիկ հայերի յայտնի հասունեան և հակահասունեանների կռւին պ. Բիւզանդ լինում է հակահասունեան խմբի մէջ: Ինչպէս յայտնի է, հակահասունեաններից ոմանք դարձան դէպի լուսաւորչականութիւն, իսկ ոմանք մեղայական ներկայացնելով՝ Պիոս պապից ներումն ընդունեցին և նորից ընդունվեցան կաթոլիկութեան գրկի մէջ: Սակայն պ. Բիւզանդ ոչ այս և ոչ այն արաւ, այլ ուղղակի թողնելով կուսակրօնութիւնը՝ հեռացաւ և պատահաբար ամուսնացաւ շվեդական թագաւորի լուսանկարչուհու հետ:

—Հարկաւ այժմ կը հասկանաք թէ ինչու վերջին յարկը կապրենք, լուսանկարին համար լոյսի յարմարութիւն պէտք է:

Չը նայելով որ պ. Բիւզանդ ապրում է Ստոկհոլմի նման մի գեղեցիկ և ուրախ քաղաքում, չը նայելով որ ամենայն միջոց ներում է նրան անձնատուր լինելու մայրաքաղաքի կեանքին, բայց պ. Բիւզանդ համարեա չարաթներով փակված կեանք է անցնում, և բացի մի քանի գիտնականներից ոչ ոքի հետ ծանօթութիւն չունի. նա զբաղված է միայն և միմիայն մեր նախնեաց մատենագրութեան ուսումնասիրութեամբ: Եւ որքան աշխատութիւններ ունի նա թէ տպված և թէ մնացանդ անտիպ: Այդ նիւթերի վրա մենք խօսում էինք, երբ ինձ համար դուռը բացող օրիորդը հանգարտ կերպով մատուցարանի վրա ներս բերեց երկու բաժանակ շվեդական պունշ, և դնելով մեզ մօտ հեռացաւ:

Ես արդէն ունէի պ. Բիւզանդի հսկայական կէս-պատրաստ ֆրանս-հայկական բառարանը. այդ ստուար աշխատութիւնը ամեն օր տեսնելով, ամեն րոպէ մարդ զգում է թէ նրա աշխատասիրողը ինչ ջանք պէտք է լինի գործադրած նրա վրա: Բառերի բացատրութիւնների համար նրա անթիւ ծանօթութիւնները, որ հատուածներով քաղել է նա մեր հին գրականութեան միջից՝ տասնեակ տարիների աշխատանք է և խոր ուսումնասիրութիւնների արդիւնք: Սրա համար էլ ես հարցրի.

—Վնաս թէ օգուտ ունեցաք ձեր բառարանի հրատարակութիւնից, պ. Բիւզանդ:

եթէ կարողանային պարսաւելու կէտեր գտնել նրա մէջ։

Թէ ով է այդ «Հայ լեզուագէտը», որ ձգտում է իմ գրքի չորս տողի մէջ ցոյց տալ «սարսափելի և կոպիտ սխալներ համեմատական լեզուագիտութեան տարրական կանոնների դէմ»—ես տարոյց չը գիտեմ, թէև տոնից և փայլեցրած գիտութեան չափից դժուար չէ գուշակել։ [illegible] Այսու ամենայնիւ նրա մի քանի տող նկատողութիւնն այնքան թերի և սխալ կէտեր է պարունակում, որ [illegible] «Հայ լեզուագէտը» [illegible] անդամանդի [illegible] (Տես Hübschmann, Arm. Studien, I, եր. 37, 69, § 30, 1)։ Երրորդ մասը ապացուցանում է, որ այդ «լեզուագէտը» [illegible] Մինչև մասը միայն [illegible] (տես ի միջի այլոց Ք. Պատկ. Изслѣдованіе о составѣ арм. языка, 1864, [illegible], եր. 42, § 13), որ չէր կարող ինձ անծանօթ լինել. [illegible]

[illegible] յօդուածագրի և խմբագրութեան [illegible] Զը նայելով [illegible] թիւնն իր անուանը յօդուածագրով հանդերձ [illegible] են ինձ վիրաւորելու։ Ես միայն արհամարհում եմ այդ տեսակ անտեղի, կրքից ներշնչված յարձակումները։

Ստ. Մալխասեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը, ի նկատի ունենալով գարնանը խօլէրային էպիդէմիայի կրկնվելու հնարաւորութիւնը, կարգադրել է իր հսկողութեան ներքոյ գտնված դպրոցներում միջոցներ ձեռք առնել աւելի շուտ անցնելու ա-ռարկաների դասընթացը, որպէս զի, խօլէրայի կրկնվելու դէպքում, կարելի լինի անյապաղ դադարեցնել պարապմունքները։

«Մշակի» 133-որդ համարի արտաքին տեսութեան մէջ տպված «Տեղեկութիւններ Թիւրքաց Հայաստանից» վերնագրով յօդուածում մի սխալ է մտել. յօդուածը սկսվում է «քաղաքիս հայոց հասարակութեան վիճակը» բառերով և ամբողջ յօդուածում յիշվում է «քաղաքս» բառը, սակայն յօդուածի նոյն իսկ սկզբում մոռացույց արված չէ թէ ամբողջ նկարագրութիւնը և բոլոր պատմված անցքերը վերաբերվում են Տիգրանակերտ քաղաքին։

—

Կ. Պօլսի «Հայրենիք» լրագիրը հաղորդում է որ տիկին Գայանէ Մատակեան վերադարձած լինելով Կ. Պօլիս, դիտաւորութիւն ունի նորից պարապել Կ. Պօլսում դպրոցական գործով և հիմնել այդտեղ մանկապարտէզ։

—

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ երեքշաբթի, նոյեմբերի 24-ին, բացվում է Կովկասում 1-ին աշ խ ա ր ո ւ ժ ա ր ա ն ը, որը հիմնված է կոյրերի համար Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ալէքսանդրօվնայի Օգոստափառ հովանաւորութեան տակ գտնվող հոգաբարձութեան Կովկասեան Բաժնի միջոցներով։ Ընդհանուրի տեղեկութեանը հասցնելով այդ մասին, Կովկասեան Բաժնի Խորհրդի Նախագահուհին, Եվդօկիա Բօրիսօվնա Շերեմետևվա, հրաւիրում է Բաժանմունքի պ.պ. անդամներին և նրանց բոլորին, որոնք համակրում են Հոգաբարձութեան նպատակներին, պատւել իրանց ներկայութեամբ բժշկանոցի շինութեան մէջ (Վօզօվօզնայա փողոց, Կովկասեան դեղատան ապրանքների ընկերութեան տուն) այդ օրը ցերեկվայ $1^1/_2$ ժամին լինելի հանդիսաւոր մաղթանքը։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Չը նայելով որ ցորենի խալվարը մեզանում արժէ այժմ 28—30 րուբլի, բայց քաղաքում հացի լիդրը առանձին առանձին ծախում են 34 կոպէկով, մի գին, որը եղել է այն ժամանակ, երբ ցորենի խալվարն արժէր 40—45 րուբլի։ Ժողովուրդը տրտնջում է, սակայն քաղաքային վարչութիւնը ուշադրութիւն չէ դարձնում այդ տեսակ Թանգութեան վրա։»

—

Մեզ գրում են ԵՐԵՒԱՆԻՑ որ հայոց Բարեգործական ընկերութեան այդ քաղաքի ճիւղի առաջարկութեամբ հայ Թատրոնասէրները շուտով տալու են մի ներկայացում յօգուտ խօլէրայից վնասված ընտանիքների։ Թղթակիցը յոյս է յայտնում որ հասարակութիւնը, համակրելով ներկայացման նպատակին, մեծ բազմութեամբ կը գայ Թատրոնական դահլիճ, միջոց տալու համար կարօտեալներին գոնէ ժամանակաւոր նիւթական օգնութիւն ստանալու։

—

Ֆինլանդիայի Վիբօրգ քաղաքից, մի հայ պարոնից ստացանք 4 րուբլի յօգուտ Պատկանեանի ընտանիքի։ Խմբագրութեան մէջ եղած 380 ր. 20 կ. գումարի հետ ունենք այժմ 384 րուբլի 20 կոպէկ։

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք Խորէն ծայր. վարդապետ Ստեփանէի Պետերբուրգում տպված փոքրիկ բրօշիւրը «Ղրիմի սուրբ Խաչի վանք» վերնագրով։ Գինն է 30 կոպէկ։

—

Նիւ-Եօրկից արտասահմանի հայոց լրագիրներին հետևեալն են գրում. «Նկարիչ Այվազօվսկի իր ամուսնու հետ Նիւ-Եօրկ հասաւ։ Վեց ամսի չափ պիտի մնայ այստեղ ու յետոյ Չիկագօ պիտի երթայ։ Այվազօվսկի սիրալիր ընդունելութիւն գտաւ տեղացիներից։ «Նիւ-Եօրկ Հերալդ» տպեց պ. Այվազօվսկու պատկերը»։

—

Կ. Պօլսի «Փունջ» լրագիրը, որը Թիւրքաց կառավարութեան հրամանով «անպայման դադարման» էր դատապարտված, ներումն ստանալով սկսել է նորից հրատարակվել։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են հետևեալը. «Մինչև այժմ Անդրկասպեան երկրում բնակվող հայերը ոչ մի հայոց Թեմին չէին ենԹարկվում։ Այժմ, համաձայն Ներքին գործերի մինիստրի կարգադրութեան՝ Անդրկասպեան երկիրը համարվելու է Աստրախանի հայոց Թեմի մի մաս։»

—

ԴՈՒՇԷԹԻՑ մեզ գրում են. «Վերջապէս Դուշէթի հայ ժողովուրդն արժանացաւ լսել իր եկեղեցում քարոզ, շնորհով Ալէքսանդր քահանայ Տէր-Յովհաննիսեանցի, որը սինօդի հրամանով այս օրերս եկել է Դուշէթ, հայ ժողովրդի կէսը հովուելու համար։ Տարիների ընԹացքում, այստեղի հայ ժողովուրդը զրկված է մնում քարոզի ձայնը լսելուց։»

—

ՀԱՄԱՄԼՈՒ գիւղից մեզ հաղորդում են, որ այդ գիւղի երեսուն տարվայ հայոց ուսումնարանը այս օրերս փակվեց, շնորհով ուսումնարանի հոգաբարձուների և գիւղի տանուտէրի անտարբերութեան։ Փոխանակ ջանալ ուսումնարանը պահպանելու, ինչպէս երևում է, Թէ տանուտէրը և Թէ հոգաբարձուները՝ զբաղված էին միմիայն ինտրիգաններով, Թէ իրար դէմ և Թէ ուսուցչի դէմ։

—

«Մշակի» անցեալ 134-որդ համարի յայտարարութիւնների բաժնում մի սխալ է մտել. Շէկսպիրի «Շէյլօկ» դրաման Թարգմանել է հայերէն ոչ Թէ Թարխանեան, այլ Բարխուդարեան։ Խընդրում ենք Թատրոնական մասնաժողովին փոքր ինչ աւելի ուշ գրել իրանց յայտարարութիւնները և գրած յայտարարութեան հետ՝ միաժամանակ ուղարկել խմբագրութեանը և տպված աֆիշան։

—

Ստացանք ռուս բանաստեղծ Լերմոնտովի հեղինակութիւնների լիակատար ժողովածուն, «Полное собраніе сочиненій М. Ю. Лермонтова», изданіе Анскаго. Դա ժողովրդական հրատարակութիւն է և հրատարակիչ պ. Անսկի, աշխատել է ամենքին մատչելի դարձնել գիրքը, նշանակելով նրա գինը 60 կոպէկ։ Գրքին կցված է Լերմոնտովի պատկերը (նրա կենսագրութեամբ) և մի քանի այլ պատկերներ, բանաստեղծի հեղինակութիւնների բովանդակութիւնից վերցրած։

—

Ստացանք Գիւտ քահանայ Աղանեանցի կազմած և Թիֆլիսում տպված պատի «Օրացոյցը» առաջիկայ 1893 Թւի համար։ Օրացոյցի գինը 60 կոպէկ է, իսկ ճանապարհածախսով 75 կոպէկ։

—

Կիրակի, նոյեմբերի 22-ին, ԹԻՖԼԻՍԻ Ջգրաշէն եկեղեցու ծխականները, մեծ բազմութեամբ հաւաքվելով, ընտրեցին իրանց եկեղեցու երկսեռ դպրոցների համար երեք հոգի հոգաբարձուներ։ Սկզբից, երբ ժողովը բացվեց, ներկայ էին մօտ 80 հոգի ծխականներ, սակայն մի քանիսներ հետ գնեւտ հեռանալով, մնացին եկեղեցում 65 հոգի։ Ընտրութեան հետևանքը հետևեալն էր. բժշկապետ Վահան Արծրունի ստացաւ 65 ձայնից 50 ձայն, տանուտէրայժ Համազասպ Օրբէլի՝ 35 ձայն, Վրթանէս Յակոբեան՝ 35 ձայն, իշխան Նապօլէօն Ամատունի՝ 20 ձայն, բժշկապետ Բագրատ Նաւասարդեան՝ 18 ձայն և բժիշկ Ստեփանեան՝ 12 ձայն։ Ուրեմն հոգաբարձական պաշտօնի համար ընտրված են համարվում՝ պ.պ. Վահան Արծրունի, Համազասպ Օրբէլի և Վրթանէս Յակոբեան։

—

«Արձագանք» լրագիրը հաղորդում է որ Պետերբուրգաբնակ 85 տարեկան հայուհի Մարիամ Կապաչկօվա վախճանվեց, կտակելով 10,000 րուբլի Երզրումի Սանասարեան դպրոցի օգտին։

—

Նոյեմբերի 22-ին, կիրակի օր, ԹԻՖԼԻՍԻ Հաւլաբար Թաղի Շամքորեցոց եկեղեցում կատարվեց երեցփոխի ընտրութիւնը։ Նախկին երեցփոխ Գրիգոր Ղարադաղեանց հրաժարվեց նորից քուէարկվելուց և նրա տեղ ընտրվեց եկեղեցու երեցփոխ՝ Արշակ Ղօնդախսազեանց։

—

Մի մի անգամ հասարակութիւնը շատ լաւ գիտէ պատժել։ Նոյեմբերի 21-ին շնորհալի ջութակահար օրիորդ Ջանօլլի դուրս եկաւ բեմ արքունական Թատրոնում, սակայն ոչ Թէ ջութակ ածելու, այլ «Նինա» կոմեդիայում խաղալու համար։ Պ. Ֆօրկատտի կարծել էր, Թէ բաւական է Ջանօլլիի անունը դնել աֆիշայի վրա,—և ահա Թիֆլիսցիները գլխապատառ Թատրոն կը վազեն։ Սակայն բոլորովին հակառակը դուրս եկաւ. Թատրոնը կատարելապէս դատարկ էր։ Իր բացակայութեամբ՝ հասարակութիւնը կարծէք ասում էր օ-

---

Մի խորհրդաւոր ժպիտ յայտնվեց նրա դէմքի վրա. այդ այն ժպիտներից մէկն է, որ յաճախ փայլում է մեծ մարդկանց դէմքի վրա, երբ նրանց ահագին աշխատութիւնները մնում են անգնահատելի իւրայինների կողմից, երբ տաղանդը հալածվում է, մարդու գործը ոտնակոխ է լինում, վերջապէս մարդու անձնուիրութիւնը նախանձին զոհ է գնում…։

—Բառարանիս լոյս տեսնելու պատմութիւնը շատ երկար է։ Շատ տեղեր եղայ, մեծերից շատերին խնդրեցի օգնել ինձ, շատերը ինձ խաբեցին, շատերը յոյս տուին, բայց չը կատարեցին. ես էլ շատերի անպիտանութիւնից փորձված լինելով՝ շատերին էլ ինքս մերժեցի։ Վերջապէս իմ օտարուհի կինս օգնեց ինձ մեծածախս դրամով, սակայն մինչ այսօր ոչ իսկ ծախսը հանած է։

—Ես լսեցի, որ բաւականաչափ տարածվել է։

—Այդպէս է տարածվել. ահաւասիկ մէկը նամակով դիմում է ինձ և բառարան խնդրում, խոստանում է վճարը հատուցանել պարբերաբար. սակայն չուտով, երբ արդէն բառարանս քովն է լինում, մոռանում է իր պարտքը…։

—Միթէ ոչ ոք բաժանորդագրութեամբ չօգնեց ձեզ։

—Ոչ ոք. միմիայն մի ռուսահայ, այժմ հանգուցեալ Նիկողայոս Աբխազովեան Ղուբայից մի օրինակ գրվելով, 10 րուբլի ուղարկեց և նամակով էլ քաջալերեց։ Շարունակելով այդ տեսակ խօսակցութիւնը, վերջապէս պ. Բիւզանդ սկսեց խօսել իր 30—35 տարվայ անցեալ աշխատութիւնների վերաբերմամբ։

Այդ պատկառելի մշակը իր անձը բոլորովին նուիրել է միմիայն մեր նախնեաց մատենագրութեան ուսումնասիրութեան։ Նա համարեա բոլորովին անծանօթ է մեր արդի Թէ տաճկահայ և Թէ ռուսահայ գրականութեան և գրագէտների հետ։ Ես զարմացայ երբ նա ինձ հարցրեց,—«ով է այս Րաֆայէլ Պատկանեան, որ նորերս մեռել է»։ այստեղ բացվեց ինձ համար խօսելու անվերջ նիւթ, բայց իզուր. պ. Բիւզանդ ամենայն իրաւամբ անձնատուր է եղած միմիայն իր մատենագիտութեան։

Պ. Բիւզանդ ունի մեծամեծ անտիպ աշխատութիւններ, որոնք մի օր լոյս տեսնելով պէտք է ուղղակի զարմացնեն մեր գրականութեան այդ ճիւղով հետաքրքրվողներին և այդ ահա ինչու։ Պ. Բիւզանդ, հիմնվելով իր գտած 17 գլտնական և աչկարա ապացոյցների վրա, մեր մինչև այսօր տպագրութեամբ լոյս տեսած բոլոր մատենագրութիւնները [illegible] Մէջ բերենք հէնց մի օրինակ։ [illegible]

հայր Ստեփանէի Թարգմանութեան մէջ ասված է.

«Եւ վերցրուց Եկպատան երկրորդը և իրանից մեծ նշանակեց»։

Եւրոպացի և մեր բոլոր գիտնականները հերքում են «երկրորդ Եկպատանի» գոյութիւն ունենալը, և իրաւունք ունեն, որովհետև երկրորդ Եկպատան չէ եղել և չը կայ էլ, ուրեմն որտեղից է հնարել Խորենացին այդ «Երկրորդ Եկպատանը»։ Պ. Նորայր Բիւզանդացին փոխելով գրաբարի մէջ ստորակէտի տեղը, դուրս է գալիս այսպէս. «Եւ վերցրուց Եկպատանը, և իրանից երկրորդ և մեծ նշանակեց»։

Փաստը այնքան պերճախօս էր, որ ես ապշած մնացի։

—Ապա այդ կարելի բան է պարոն, հարցրեց նա։

Միտս եկաւ մի անեկդօտ և ես պատմեցի։

[illegible]

—Այ, [illegible] էչ մի լինի։

—Այդ, պ. Բիւզանդ, [illegible]

[illegible]

Թիւը որքանի է հասնում, այդ արդէն լսողի համար աներևակայելի մի Թիւ է. այդ Թիւը հասնում 10,000-ի (տասը հազարի)։

Եւ այդպիսի մի աշխատաւոր կորված լինի հայ հասարակութիւնից և հայրենիքից… արդեօք արժէ և վայել է մեզ, որ այդ պատկառելի գրագէտը խոր հիւսիսի մի անկիւնում կարօտ մնայ իր հայրենիքի «ջերմ արևին»։

Արդեօք Էջմիածինը և Էջմիածնի հարուստ մատենադարանի բարեկամները բարւոք չեն համարի հրաւիրել այնպիսի մի բանասիրին, ինչպիսին պ. Բիւզանդն է, օգտվելու այդ մատենադարանից և ի լոյս հանելու իր անգնահատելի աշխատութիւնները։

Կէսօրից շատ անց էր, և մենք բաւական խօսել էինք. ես վճռեցի հարցնել նրան և իմանալ նրա համաձայնութիւնը. նա ժպտաց և ասեց.

—Կեանքիս մնացածն էլ պարտք կը համարեմ անտեղի աշխատելինևս…

[illegible]

Ալէքսանդր Արէշեանց

րհորդ Ջանօլլին. «Ցարգելի օրիորդ՝ դուք կարող էք լինել տաղանդաւոր ջութակահար, և մենք արդէն գնահատեցինք ձեր տաղանդը, բայց այդ չէ նշանակում, որ դուք կարող էք լինել և լաւ երգչուհի, ինչպէս մի քանի անգամ փորձել էք ցոյց տալ, կամ լաւ դերասանուհի, ինչպէս փորձեցիք ցոյց տալ հոկտեմբերի 21-ին: Ճանաչեցէք ձեր չափը և տեղը:»

—

«Արձագանքը» միամտաբար հարցնում է, թէ միթէ մենք դէմ ենք, որ աշակերտական ճանապարհորդութեան ղեկավարին ռոճիկ տրվի: Ի հարկէ, ոչ, կը պատասխանենք մենք: Ցիշելով ուսուցչին տրվող այդ ռոճիկը, մենք] ուզեցինք ասել «Արձագանքին» թէ հարկաւոր չէր թագցնել այդ ռոճիկը, ինչպէս որ թագցրած էր «Արձագանքում» տպված հաշւի մէջ, որպէս զի ոչ թէ 1,600, այլ միայն 1,300 ցոյց տրվի ծախսը: Այո. մենք ոչ թէ ուսուցչին ռոճիկ տալու դէմ ենք, այլ հաշիւները աղաւաղելու, և տուածը թագցնելու դէմ: Սրանով մենք վերջացրած ենք համարում այդ ճանապարհորդութեան հաշւի մասը. այժմ առաջարկում ենք «Արձագանքին» պատմել մեզ Դիլիջանում տեղի ունեցած մանկավարժական դէպքի մասին:

—

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի Ջգրաշէն կոչված եկեղեցու բակում գտնվող դպրոցապատկան շինութիւնը շատ անմաքուր դրութեան մէջ է և անխնամ թողնված:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՆԱՄԱՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

Պարիզի լրագիրները իրանց յօդուածների մեծ մասը նուիրում են Պանամայի գործի առիթով պատգամաւորների ժողովում նորերս եղած վիճաբանութիւններին: «Journal des Débats» լրագիրը պատգամաւորների ժողովի այդ նիստում եղած վիճաբանութիւնները չը լսված խայտառակութիւն է համարում և ասում է, որ դրա մօտալուտ հետեւանքները դժուար է նախատեսել: «Autorité» լրագիրը յոյս է յայտնում, որ պատգամաւորների ժողովի ձեռքով ընտրված քննիչ յանձնաժողովը կը լուծի այդ դժուար խնդիրը աներկիւղ և անխնայ կերպով: «Figaro» լրագիրը անհրաժեշտ է համարում փոփոխութեան ենթարկել ընտրողական սիստեմը այն կերպ, որ պատգամաւորներ կարողանան ընտրվել միայն կարողութեան տէր մարդիկ, որոնց հեշտ չի լինի կաշառել: «Gaulois» լրագիրը հաղորդում է, որ երբ թէ նորերս վախճանված Ռէյնակ, որը Պանամայի ընկերութեան վարչութեան անդամներից մինն էր, տուեց մինիստրին այն անձանց ցուցակը, որոնք կաշառքներ են վերցրել Պանամայի ընկերութեան ձեռնարկութեան առիթով, բայց յետոյ փոշմանեց և թունաւորվեց: Լէսէպսի պաշտպան կը լինի դատարանում Վալդէկ Ռուսօ:

ԵՐԿՈՒ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ

—

«Կարինից հետեւեալ լուրն են հաղորդում «Արևելք» լրագրին.

«Այս օրերս ժամանեցին աստ երկու ամերիկուհիներ օր. Քիմպօլ և օր. Սմիթհ, որք Նիւ-Եօրքի բժշկական վարժարանէն նոր աւարտած են իրենց ուսումն, և որոց առաջինն, որ գիտէ բաւական հայերէն, կերթայ Վան՝ միսիօնարական գործին, իսկ միւսն հարուստ զբօսաշրջիկ մէ: Այդ երկու տօքթորուհիները քանի մը հնտախտաւորներու այցելեցին աստ և մօտէն քննեցին հնտախտը, զոր ցարդ գիրքերու մէջ և եթ տեսած ու կարդացած էին: Բժշկուհիք այցելեցին նաև Ազգային առաջնորդարանը, Մայր եկեղեցին, հինաւուրց տաճարն և հետաքրքրութեամբ դիտեցին եկեղեցական զգեստներն, սպասներն և անօթներն: Երէկ ալ ներկայ գտնուեցան ս. պատարագին և ունկնդրեցին պատրիարքի փոխանորդ հօր քարոզին, որոյ նիւթն էր «կրօնք»: Տօքթորուհիք քանի մ'օրէն կը մեկնին, մին՝ դէպի Վան, և միւսն դէպի ուր որ տանի զինք իւր հետաքրքրութիւնն»:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

«Հայրիքաթ» հաղորդում է հետեւեալ լուրերը. «Հինգ աւազակ այս շաբթու յարձակեր են Ալաշկերտի սուրհանդակին վրա, բայց առանց բան մը կարենալ տանելու փախեր են: Կտուրին մէջ Ալաշկերտի Թղթատան անօրէնի ձին սպանուեցաւ»:

«Սերաստիոյ և Էնկիւրիի նահանգներուն մօտ չորս աւազակ յարձակեր են Թղթատարին վրա և սպաննելով սուրհանդակն և ոստիկան զինուոր մը փախեր են: Այդ երկու նահանգներուն մէջ խուզարկութիւն կատարուելով աւազակներէն երկուքը բռնուեր են, միւս երկուքն ալ բռնելու համար խուզարկութիւններ կը կատարուին»:

Էրզրումից գրում են Կ. Պոլսի լրագիրներին. «Հոկտեմբերի 14-ին կարին հասած են Պօլսէն գնացող բժիշկները մէկ Լիվա, մէկ Ֆէրիգ և չորս ուրիշ բժիշկներ, որք չը պիտի բաւեն ժողովրդին, որ բազմաթիւ է: Բնակիչք արդէն առողջապահիկ սովորութիւններ չունին: Լուացքի ջուր, աղտոտ ամաններու ջուր, մինչև իսկ կարեաց աղտոտութիւնք փողոցները կը թափուին և այս գիշերանց: Քաղաքը ական դրութիւն չունի, հօրերու մէջ կը հաւաքուին ինչ որ ուրիշ տեղ քաղքէն դուրս ծովը կը թափեն՝ օդը չապականելու համար: Կուսակալին նախագահութեան տակ յանձնախումբ մը ընտրուած է, որպէս զի քօլերային դէմ հարկ եղած միջոցներն ի գործ դնէ»:

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

—

«Նիւ-Եօրկ-Հէրալդ» լրագիրը հրատարակել է Թաւրիզից գրած մի թղթակցութիւն, որը տեղեկացնելով Ատրպատականի առաջնորդ Ստեփան եպիսկոպոս Մխիթարեանի մահը, ասում է. «Մեր զօրաւոր թշնամին մեռաւ»:

Այդ նշանաւոր խօսքերին թղթակիցը աւելացնում է հետեւեալ բացատրութիւնը: Մխիթարեան եպիսկոպոսը զօրաւոր պաշտպան էր հայ-լուսաւորչական եկեղեցու իր մեծ թեմի մէջ, և մի և նոյն ժամանակ մի զօրաւոր խոչնդոտ միսիօնարական քարոզութիւնների համար:

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՄԻՍԻՕՆԱՐՆԵՐԸ ՓՈՔՐ-ԱՍԻԱՅՈՒՄ

—

«Новости» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը գրում է. «Ամերիկական միսիօնարները Փոքր-Ասիայում մեծ եռանդով պաշտպանում են անգլիական շահերը: Հաւատակից լինելով Անգլիային (բողոքական), միսիօնարները սկսել են այժմ պաշտպանել Անգլիայի ոչ միայն քաղաքական, այլ և առևտրական շահերը: Ամերիկական միսիօնարների պրօպագանդան հայերի, քաղդէացիների մէջ, որոնք ապրում են Տիգրիսի ափերի վրա, և մինչև անգամ արաբների մէջ այնպիսի յանդուգն բնաւորութիւն է ընդունել, որ թիւրքաց կառավարութիւնը չը գիտէ ինչպէս ազատվել դրանցից: Վերջին ժամանակներս օր չէ անցնում, որ կառավարութիւնն ընդհարումներ չունենայ միսիօնարների հետ: Թիւրքաց կառավարութիւնն այժմ խիստ հսկողութիւն է հաստատել նրանց վրա: Դեռ նոր էին դադարել Արաբկիրի անկարգութիւնների մասին տարածված լուրերը, ահա մէկ նոր պատմութիւն է սկսվում Բասրայում: Այդ քաղաքի իշխանութիւնը նոյեմբերի 7-ին (նոր տոմարով) հրամայեց խուզարկել ամերիկական տեղական միսիօնարների տունը և զօրքով շրջապատեց դրանց գրադարանը: Անգլիական հիւպատոսը, որի հովանաւորութեան տակ են գտնվում Բասրայում ամէրիկացիները, անմիջապէս հեռագրեց Բաղդադի ընդհանուր հիւպատոսին, հրահանգներ խնդրելով: Ընդհանուր հիւպատոսը պատասխանեց. «Ամեն ջանք գործ դրէք, որպէս զի տեղական իշխանութիւնը առ ոչինչ համարէ այդ գործը»: Սակայն համոզվելով, որ տեղական իշխանութիւնը տրամադիր չէ որ և է զիջումներ անելու, հիւպատոսը հեռագրեց Բասրայից սըր Կլէյֆօրդին, որն այդ գործը հասցրեց ըստ պատկանելոյն՝ ամերիկական գործերի հաւատարմատարին: Վերջինս հարցափորձում արաւ Բ. Դրանը, որը պատասխանեց, թէ թիւրքաց կառավարութիւնը տեղեկութիւններ կը պահանջէ Բասրայի իշխանութիւնից: Այդպիսի ընդհարումներ տեղի են ունենում ամեն քայլափոխում, մանաւանդ այն ժամանակից, երբ կառավարութիւնը գաւառական վարչութիւնների ուշադրութիւնը դարձրեց ամերիկական միսիօնարների ագիտացիայի վրա, որոնք բողոքական Անգլիայի ագենտներն դերն են խաղում: Մի այլ իրաքանչիւր կառավարութիւն վաղուց արդէն վերջ կը դնէր մի այդպիսի ագիտացիայի, սակայն թոյլ և անվստահ Թիւրքիան չէ համարձակվում Միացեալ-Նահանգների բարկութիւնը գրգռել»:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ

—

«Փունջ» լրագիրը հետեւեալ տեղեկութիւններն է հաղորդում.

«Այս տարի Ամերիկայի հայոց թիւը բաւական աճած է: Շատ անգամ մէկ շաբթու մէջ 40—50 հայեր կուգան Թիւրքիայէն: Խարբերդի դաշտէն գաղթականութիւնը կը շարունակէ և ուրիշ կողմերէ ալ սկսած են գալ: Գաղթական հայերը, որք առաջ քանի մը քաղաքներու մէջ կենդրոնացած էին, այժմ տարածուած են ամեն տեղ: Այս տարի իբր 500 հայ եկած են Ամերիկա և 25 հայ հազիւ վերադարձած են ի Թիւրքիա:»

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐԸ Կ. ՊՕԼՍՈՒՄ

—

Հետեւեալ արդարացի նկատողութիւնն է անում «Հայրենիք» լրագիրը. «Սեբաստացիին գործն է, Պոլսոյ մէջ, դռնապանութիւն, սրճարարութիւն, բեռնակրութիւն, օտայպաշութիւն և կարգ մըն ալ մանր մունր գործեր: Տարին հազիւ կրնայ երեսուն ոսկի չահիլ խաներուն անկիւնը խեղճ կեանք մը անցնելով ու օրն ի բուն տաժանելի աշխատութիւններ կատարելով. այդ գումարին շատ փոքր մասը միայն կրնայ իր ընտանիքին ղրկել և մնացեալը հոս կը ծախսէ:

«Եւ սակայն անդին, բուն իսկ Սեբաստիոյ մէջ, դիւրամատչելի եղանակներ կան իրենց ապրուստը դիւրութեամբ չահելու: Հողը բերրի է և ընդարձակ, հողագործութիւնը բաւական յառաջացած, և եթէ իրեն վրա թափուին այն բոլոր ջանքերը զոր Սեբաստացի պանդուխտը կը թափէ Պոլսոյ սալայատակին վրա, լիուլի կը վարձատրէ: Նոյնպէս գործ չինելու արհեստը յառաջացած է. դեռ վերջերս ծանուցինք թէ սեբաստացի հայ օրիորդի մը ձեռագործը՝ կայսերական բարձր գնահատման արժանացած է: Սեբաստիոյ մէջ 60—70 գորգի գործարաններ կան: Սեբաստացիներն ինչու հայրենութեան այս երկու աղբիւրներէն չեն ուզեր օգտուիլ և չօչափելի արդիւնքը ձգած՝ ստուերի ետեւէ կը վազեն»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Լրագիրները հաղորդում են, որ խօլէրա տարածվել է և Սերբիայում: Չը նայելով կարանտինային բոլոր միջոցներին, էպիդեմիան Սերբիա է մտել Զիմլինից: Հրամայված է արձակել իրանց տները տարրական դպրոցների բոլոր աշակերտներին: Բօլղարիայի կողմից արտակարգ միջոցներ են ձեռք առնված: Ամբողջ սերբիական սահմանը, բացի Ցարիբրօդից, զինուորական կորդօնով է փակված: Ցարիբրօդում նոյնպէս երկարատև կարանտին է հաստատված:

—Բերլինի կիսապաշտօնական «Polit. Nachrichten» լրագրի տեղեկութիւններին համեմատ, այս օրերս Բերլինում ստացված է ռուսաց կառավարութեան պատասխանը Գերմանիայի առաջարկութեան՝ առևտրական համաձայնութեան վերաբերմամբ: Գերմանական լրագիրների խօսքերով, գերմանական առաջարկութեան կէտերի մեծ մասը ռուսաց յանձնաժողովը անհամապատասխան է գտել ռուսաց շահերին:

—«Ind. Belge.» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը հեռագրում է նոյեմբերի 19-ից, որ թիւրքաց կառավարութեան մի քանի օր առաջ սկսած բանակցութիւնները օսմանեան բանկի հետ՝ $2^1/_2$ միլիօն ֆունտ ստերլինգ փոխառութիւն անելու նպատակով, ոչինչ հետեւանքներ չունեցան: Թըղթակցի խօսքերով, Բ. Դուռը այժմ քննում է մէկ ուրիշ, աւելի փոքր, փոխառութեան նախագիծը, որ անհրաժեշտ է թիւրքաց զօրքերի համար սպած ծախսերը ծածկելու, և մասամբ ևս օսմանեան պետական գանձարանի պակասը լրացնելու համար:

—Պարիզից հեռագրում են որ նոյեմբերի 14-ին աֆրիկեան նահանգների կաթօլիկ ֆրանսիական թեմի հոգևոր առաջնորդ, կարդինալ Լավիժըրի յանկարծակի վախճանվեց Ալժիրիայում: Հանգուցեալն Աֆրիկայում ֆրանսիական ազդեցութեան տարածման ամենազօրեղ պաշտպաններից մէկն էր:

—Ռումինական Կարլ թագաւորի Վիէննա երթալը և աւստրիական Ֆրանց-Յօսէֆի կայսրին նրա արած այցելութիւնը մեծ դժգոհութիւն յարուցեց Ռումինիայի արմատական շրջաններում: Ռումինական թագաժառանգի վերադարձի ժամանակ Բուխարէստի երկաթուղային կայարանում ներկայ գտնված ամբոխի միջից լսվեցան «կեցցէ ռումինական հանրապետութիւն» աղաղակները: Մի քանի անձինք ձերբակալվեցան:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Standard» լրագրի Շանխայի թղթակիցը հաղորդում է հոկտեմբերի 30-ից (նոյեմբերի 11), որ Շանխայում նոր են ստացվել տեղեկութիւններ Շէն-Սի նահանգում միսիօնարների վրա եղած յարձակումների մասին: Այդ յարձակման զոհ դընաց եպիսկոպոս Գրիւն, ֆրանցիսկեան կարգից: Եպիսկոպոսը ֆանատիկոսների ձեռքն ընկաւ օգոստոսի վերջին. նրանք աշխատում էին ջարդել եպիսկոպոսի ոսկորները քարի հարուածներով:

***

Պրինցուհի Թէրեզա, բաւարական պրինց-խնամակալ Լուիտպօլդի քոյրը, իր գրականական գործունէութեան համար ստացաւ Միւնխընի գիտութիւնների ակադէմիայի պատուաւոր անդամի կոչումը: Դա առաջին կինն է, որ արժանացել է մի այդպիսի պատւին:

***

Անգլիայի ամպամած երկնքի ներքոյ ամենաանհրաժեշտ առարկաներից մէկն է անձրևակալը, առանց որի Ալբիօնի «իրան յարգող» զաւակներից ոչ մէկը տանից չի դուրս գայ: Այս օրերս, Լօնդօնի փողոցներից մէկով անձրևակալը ձեռքին գնում էր մի տիկին. յանկարծ վազելով մօտենում է տիկնոջը մի մեծ դօգ (շուն), խլում է նրա ձեռքից անձրևակալը և փախչում է: Տիկինը, ի հարկէ, չէր կարող հասնել ահագին շանը, բայց այդ անցքին ականատես էր ոստիկանը, որը բռնեց շանը այն րօպէին, երբ նա ատամներով անձրևակալը բռնած կամենում էր ծածկվել նոյն փողոցով անցնող ձկնորս Գէմիտօնի սայլի տակ: Վերջինս սկսեց հաւատացնել, թէ շունն իրանը չէ, բայց սայլը խուզարկելուց յետոյ, ուր էլի մի քանի անձրևակալներ գտնվեցան, ստիպված էր խոստովանել, թէ շունն իրան է պատկանում և վարժեցրած է՝ անձրևակալը անցնողներից խլելու համար: Գէմիտօն, ի հարկէ, կալանաւորվեց, իսկ շունը ուղարկվեց «Շնային տունը», ուր վճռեցին նրան կախել:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ԼՕՆԴՕՆ, 20 նոյեմբերի: Մեծ իշխան Սերգէյ Ալէքսանդրօվիչ ամուսնու հետ ուղևորվում է Ֆանզօրօ՝ այցելելու նախկին կայսրուհի Եւգենիային:

ՎԻԷՆՆԱ, 20 նոյեմբերի: Այսօր, երբ սկսվեցան վիճաբանութիւններ այն մասին, որ մինիստր-նախագահի տրամադրութեան ներքոյ գումարներ դրվեն, ազատամիտ-գերմանական կուսակցութիւնը, որը դժգոհ է մինիստր Տաաֆէից, սլաւօնական տարրին նրա կողմից ցոյց տրվող համակրութեան համար՝ հրաժարվեց ձայն տալ այդ գումարների վերաբերմամբ:

ՊԱՐԻԶ, 20 նոյեմբերի: Բրիսսօնի կողմնակիցները ասում են, որ նա վճռել է մինիստրութիւն կազմել նոյն իսկ այն դէպքում, եթէ նրան չի աջողվի ստանալ այն մի քանի անձանց աջակցութիւնը, որոնց վրա նա յոյս ունի:—Դօզզա ստացել է Վիդախի բնակիչներից պատասխան, որ նրանք ընդունում են Ֆրանսիայի բարձրագոյն իշխանութիւնը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 նոյեմբերի: «Развлеченіе» ամսագրի հատով ծախսը արգելված է:—Հրատարակված է հրաման, որ Թուրքեստանի ձիաւոր միլիցիան կերպարանափոխվի և դարձնվի Թուրքեստանի ձիաւոր դիվիզիօն, ենթարկելով նրան Անդրկասպեան ձիաւոր կօզակների զօրաբաժնի հրամանատարին:—«Гражданинъ» լրագիրը հաղորդում է, որ պետական խորհրդին ներկայացված է առաջարկութիւն՝ շաքարի ակցիզը շատացնելու մասին:

ԲՕՄԲԷՅ, 20 նոյեմբերի: Չիտրալում նոր խառնակութիւններ տեղի ունեցան:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 նոյեմբերի: Մեծ իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրօվիչ ամուսնու հետ վերադարձան արտասահմանից Ցարսկօէ-Սելօ: Մեծ իշխան Նիկօլայ Նիկօլայեվիչին արձակուրդ է տրվում չորս ամսով՝ բժշկվելու համար:

ՊԱՐԻԶ, 21 նոյեմբերի: Հրատարակված է Բրիսսօնի նամակը, որով նա յայտարարում է թէ հրաժարվում է նոր մինիստրութիւն կազմելուց: Նա մտադիր է եղել կազմել նոր մինիստրութիւն, հանրապետական կուսակցութեան բոլոր ֆրակցիաների մասնակցութեամբ. բայց Կազիմիր Պերիէի հրաժարվելը և Բուրժուայի մերժումը՝ ընդունելու ներքին գործերի մինիստրի պորտֆէյլը, դրդեցին նրան՝ Բրիսսօնին, հրաժարվել իր մտա-

գործերին: Նոր մինիստրութեան կառավարութիւնը յանձնված է բիւզանդական յանձնաժողովին նախագահ Կապրիվի Փերինեն։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 Նոյեմբերի. «Гражданинъ» լրագիրը հաղորդում է, որ երկու տարի առաջ մի խորհրդակցութիւն կայացաւ, Աֆրիկէ երկաթուղին դէպի նախագիծը, որ ներկայացրել է ֆինանսների մինիստրութեանը։ Խորհուրդը համաձայնութիւն տուեց նախագծին՝ ֆինանսների մինիստրութեան հրամանագրով Միջին և Արևելեան Ասիայի ճանապարհը վերջացնել։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Նոյեմբերի 20-ին

Լոնդոնի վրա 10 ֆունտ ստեռլ.	101 ռ.	20 կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկ —	49 »	70
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ —	40 »	22½
Ռուբլի — արծ.	8 »	11
Կայսերական	162 »	25
Արծաթ — — —	1 »	10
Բորսայի զեղջում	4 »	5½
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի	103 »	37
— — 2-րդ —	103 »	12
— — 3-րդ —	»	—
— — 4-րդ —	»	—
— — 5-րդ —	— »	—
— — 6-րդ —	102 »	75
6% ոսկեայ ռէնտա	166 »	25
4% ոսկեայ փոխառութիւն	— »	25
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	— »	—
— — 2-րդ —	102 »	75
— — 3-րդ —	105 »	12
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	245 »	—
— երկրորդ	223 »	—
Փոստային երկաթուղային ռէնտա	104 »	—
4½ ռէնտա	— »	—
5% Նորին փոխառութիւն	94 »	87
5% գրավ. Թղթ. ազն. հող. բանկի	102 »	12
Ազն. հող. Պետ. բանկի խաղարկեալ գրավ. Թղթ.	195 »	50
5½% փոխադ. գիւղ. հող. բանկի	104 »	25
4½% գրավական Թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկեր. մետալ.	159 »	50
— — — Թղթադ.	102 »	12
Փետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիաներ	101 »	75
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ	101 »	37
Օդեսայի —	102 »	37
Թիֆլիսի —	98 »	87
Գրավ. Թղթ. Թիֆլիսի հող. բանկի	102 »	—
— Քութայիսի	102 »	—

Ս. Պետերբուրգի բորսայի տրամադրութիւնը անոր է։

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴՈՒՐՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Հինգշաբթի, Նոյեմբերի 26-ին, Հայ դերասանների մշտական խումբը կը ներկայացնէ մասնակցութեամբ պ. Գէորգ Չմշկեանի

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՐԻՇԼԻԷ

Պատմական դրամա 5 գործ. Թարգմ. Ս. Կարինեանցի։

Ներկայացման մասնակցում է ամբողջ խումբը։

Սկիզբը է ժամի 7½ երեկոյեան։ Տեղերի գինը սովորական է։ 1—2

ԿՈՐԻ գիւղը (Թիֆլիսի նահանգում, Կովկասեան սարերի վրա).

ԿՈՐԻԻ ՊԱՆԻՐ ոչխարի մաքուր կաթից, որն արժանացել է արծաթեայ ՄԵԴԱԼԻ Նիժնի Համառուսական ցուցահանդէսում՝ ԽԱՐԿՈՎՈՒՄ և Կովկասեան ցուցահանդէսում՝ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, ծախվում է Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ, Սամսոնով տուն, Նեվսկի պրոսպեկտի վրա, տուն № 71. 1—3 (և.)

Открыта подписка на 1893 годъ

На ежедневную газету

„ДОНСКАЯ ПЧЕЛА“

(Годъ XVIII)

Цѣль газеты—служеніе интересамъ Приазовья, Донской Области и Сѣвернаго Кавказа; разработка вопросовъ, касающихся экономической жизни этихъ районовъ, своевременное обсужденіе всѣхъ явленій, имѣющихъ близкое соприкосновеніе съ мѣстной жизнью, оглашеніе болѣе или менѣе важныхъ событій, текущія явленія и мѣстныя новости. Жизнь окружающихъ городовъ и другихъ сосѣднихъ мѣстностей въ „Донской Пчелѣ“ имѣетъ всегда обширное мѣсто. Торговый отдѣлъ „Донской Пчелы“ доведенъ до самыхъ широкихъ размѣровъ; коммерческія свѣдѣнія, цѣны Ростовскаго, Таганрогскаго, Новороссійскаго и другихъ рынковъ. Этотъ отдѣлъ особенно важенъ для всего торговаго міра Кубанской, Донской, Терской областей, Екатеринославской, Воронежской и Ставропольской губерній, гдѣ „Донская Пчела“ уже успѣла получить достаточную извѣстность, какъ необходимое подспорье для торговыхъ сдѣлокъ.

Подписная цѣна

Съ доставкой и пересылкой: на годъ 9 р. полгода 5 р. на 3 мѣсяца 2 р. 50 к. 1 мѣсяцъ 1 р. За перемѣну адреса взимается 30 коп. Письма и деньги адресуются исключительно въ контору редакціи «Донской Пчелы», въ Ростовъ на-Дону. Контора покорнѣйше проситъ гг. иногороднихъ подписчиковъ присылать свои требованія заблаговременно, написавъ свои полные адреса четко и разборчиво.

Премія. Всѣмъ годовымъ подписчикамъ, приславшимъ до 20 Декабря сего 1890 года подписныя деньги за 1893 годъ, будетъ разосланъ безплатно Донско-Азовскій русско-армянскій Календарь на 1893 г.

1—3 Редакторъ-Издатель И. А. Теръ-Абраміанъ

Во всѣхъ книжныхъ магазинахъ Россіи продается

ПОЛНОЕ СОБРАНІЕ СОЧИНЕНІЙ

М. Ю. ЛЕРМОНТОВА

съ портретомъ писателя, его біографіей, факсимиле и двумя иллюстраціями.

Цѣна 60 коп.

То же изданіе съ семью иллюстраціями.

Цѣна 1 руб. 25 к.

За пересылку прилагается 4 марки 7 коп.

Стоимость книги и за пересылку можно высылать марками.

ТОРГОВЦАМЪ СКИДКА

Адресъ издателя: Москва, Малая Лубянка, домъ Ивановскаго монастыря.

1—2 *Издатель Ѳ. И. Анскій.*

ԱՄԵՆԱՊԱՐԶԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ փոխառութեան պայմանների մասին։ Առաջարկում եմ բոլոր տիկնանց Համար ու ՄԱՅՐԵՐԻ ՁԵՌՆԱՐԿ առևտրական Հաշուապահութեան ուսումնասիրութեան Համար։

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Տոկոսների Հաշուառ աղիւսակներով, 1-ից մինչև 10.000 ռուբ. համար. 1% ից մինչև 12%։ Վաճառվում է նորայր Մանուէլեանի բանկային գրասենեակում և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Пагорная ул., № 9. Օտարաքաղաքացիք դիմում են միջոցն հասցէով С. П. Мануэльянцу.

Գինն է 1 րուբլի փոստ ծախս 21 կ. Գրավաճառներին զիջում կը լինի 121—154 (9—№ 95)

ԿԱԿԱՕ

Թարմ Համով է միայն 4 կոպ.

Գոյներեան պատրաստութիւնն.

ՍԱՀՄԱՆ ԵՒ ՄՏՆԱՐԱՐ ՓԵՇԻ

Առաջարկվում է առողջութեան և երեխաների Համար.

Чистый Какао Блоокеръ

питательный Напитокъ

Միակ պաշտոն Կոմիսիոներ Բարձրորակի Համար ապրանքների զինատուն տարածողը ԱԱԱ Ծախման կոմիսիոնները ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում և Բաթումում № 120. 90 ր. 2—50 (և)

ԷԼԵԿՏՐՈՆ

ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Օրը Համարեա տարածումն վրա.	ԹԱԼԱՕ, Նայթթակցի	ՊԱԶԱՐՆ ՆՈՐ ՑԱՐԱՏԵՐԸ Օտար պատմեր, նաև որի կայուն բժիշկ եւ տաբդ
ՏԵԼԵՖՈՆՆԵՐ ԱՄԲԱՐԱՆ Ելեկտրական Նշաններ.	ԲՕՈՒՍՕՎ, (Նօմի վրա)	Հայտ Համար — ամսական.
ՁԱՅՆԱԳԻՐ	Մեծ Սադովայի Փողոց 24	— — նախորդ.
ԳԱԼՎԱՆՈՊԼԱՍՏԻԿԱ	ROСТОВЪ (на Дону)	— — կէրակուր.
Ելեկտրական լուսավորութեան, ելեկտրական.	БР. ГЛѢБОВЫ	1/2 կէս մինչև 120 կամ. ավելի
ՇԱՆՔԱՅԻՆՆԵՐ Նախահաշիւներ և թղթակցութիւն ձրի.	Большая Садовая, 24.	Ընդունվում են պատուէրներ
(91—№ 5)		95—100 (և. շ.)

ԴԵՂԱԳՈՐԾ Ա. Ս. ԱՐԻՍՏԱԿԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ դեղերի, մարմնի փրկութեան և Հոտաւէտ, նոյնպէս և առողջապահական նիւթերի և անտեսական գործիքների, բացված է Կուկիայում, Վորոնցովի արձանի Հանդէպ, բժշկական Նաւաստարանի առաջին մասն. Հիւանդներին տալ։ (№ 67) 38—100 (և. շ.)

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հրատարակվում է տարին երկու անգամ։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ է 2 րուբլի։

Բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է։ Ցանկացողները դիմում են Հետևեալ Հասցէով

ТИФЛИСЪ, Николаевская 23.

2—3 № 133 Հրատարակիչ՝ Յովհաննէս ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆՑ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՏԱՍՆՈՒՄԵԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ձեռնարկներով Հմուտ Հաշուապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատ։

Աւանդվող առարկաները սրանք են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտրական թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն Համրիչի վրա, 5) Առևտրական Թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) փորձագրութիւն։

Ուսումը սկսվում է Հոկտեմբերի 1-ից։ Ընդունելութիւնները սկսվում են 15-ից, ամեն օր, երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսերի Հիմնադրի բնակարանում, Սոլոլակում, Աղէքսանդրի փողոցի տանը, № 9 Սերգիեւսկայա և Նագորնայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագիրը ու կանոնները կարելի է ստանալ ԶՐԻԱՔՍ եղը. Գրախանութներ բանկային գրասենեակում և կուրսերի Հիմնադրի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի Հիմնադրին,—въ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.

23—25